

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН У ВРЕГУЛЮВАННІ ПАЛЕСТИНСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ*

Організація Об'єднаних Націй була й залишається головним форумом для міжнародного обговорення палестинсько-ізраїльського конфлікту. Упродовж багатьох десятиліть її роль у врегулюванні близькосхідного конфлікту була значною як у якості гаранта міжнародної законності, так і в мобілізації й забезпеченні міжнародної підтримки близькосхідного мирного процесу.

У грудні 2003 року за ініціативою арабських країн на надзвичайній сесії Генеральної Асамблеї ООН із питання про Палестину була прийнята резолюція, у якій Міжнародному суду пропонувалось зробити консультативний висновок щодо «правових наслідків будівництва стіни, що споруджується Ізраїлем на окупованій палестинській території, включаючи Єрусалим і його околиці».

Основна претензія ГА ООН до Ізраїлю полягала у тому, що лінія ізраїльського «забору безпеки» (чи «роз'єднувальної стіни»), не збігається з так званою «зеленою лінією» — ізраїльським кордоном до Шестиденної війни 1967 року — і фактично анексує палестинські землі. Будівництво 600-кілометрового забору почалося в квітні 2002 року, і якщо він буде добудований відповідно до первісного плану, то близько 15 % території Західного берега р. Йордан можуть бути анексовані Ізраїлем, а значна кількість палестинців виявиться відірваною від основної частини Західного берега і Східного Єрусалима.

Палестинці вважають, що справжня мета спорудження — це спроба Ізраїлю в односторонньому порядку встановити кордони майбутньої палестинської держави. На їхнє переконання, будівництво забору є продовженням спроб Ізраїлю змінити статус і демографічний склад окупованих територій, а також забезпечити

* Захарченко А.М. Роль Міжнародного суду ООН у врегулюванні палестинсько-ізраїльського конфлікту / “Роль Міжнародного суду ООН у врегулюванні територіальних спорів”. Тези міжнародної наукової конференції. — Одеса: Фенікс, 2008. — С. 9—12.

фактичну анексію Східного Єрусалиму, що не визнана міжнародним співтовариством.

Ізраїльська сторона, у свою чергу, наполягає на тому, що будівництво «забору безпеки» цілком відповідає праву Ізраїлю на самооборону. Офіційний Тель-Авів неодноразово підкреслював, що будівництво бар'єра — це тимчасовий і ненасильницький засіб, життєво необхідний для запобігання проникненню на територію Ізраїлю палестинських терористів, і коли терор буде зупинено, забір може буде демонтований. Представники Ізраїлю заявили, що не визнають ніякого втручання з боку Міжнародного суду в питання про будівництво стіни, адже воно є внутрішньою справою Ізраїлю, і не будуть брати до уваги будь-які критичні щодо ізраїльської політики рекомендації. Проти розгляду справи у суді виступили також США, Великобританія і Німеччина, на думку яких будівництво «забору безпеки» є політичною проблемою, і будь-яке рішення суду може зашкодити мирному процесу в регіоні.

Публічні слухання по цій справі проходили 23-25 лютого 2004 року. У них взяли участь представники 13 держав — членів ООН, а також представники Організації визволення Палестини, Ліги арабських держав і Організації ісламська конференція, які висловили одностайну думку про незаконність стіни, що споруджується Ізраїлем. Письмові доповіді направили в Міжнародний суд 44 країни — члени ООН. Що ж стосується Ізраїлю, то він не визнав за потрібне направити свого представника. Замість офіційної делегації, він направив суддям у Гаагу детальні роз'яснення, у яких право на спорудження «забору безпеки» визнається правом Держави Ізраїль на самозахист.

9 липня 2004 р., після майже п'яти місяців розгляду справи, Міжнародний суд ООН голосами 14 суддів з 15 виніс консультативний висновок про те, що будівництво Ізраїлем «забору безпеки» на окупованих палестинських територіях, включаючи Східний Єрусалим, суперечить нормам міжнародного права. Суд виніс вердикт, відповідно до якого стіна порушує палестинські права на самовизначення. При цьому, Міжнародний суд не заборонив будівництво забору як таке, а лише відзначив те, що він не може зводитися на окупованих палестинських територіях.

Палестинці вітали таке рішення суду, назвавши його «перемогою палестинського народу». Керівництво Ізраїлю, у свою

чергу заявило, що ніколи не погодиться з таким «несправедливим, упередженим і юридично ні до чого не зобов'язуючим рішенням». Слід зазначити, що Ізраїль із значною підозрою ставиться до поширення участі ООН у врегулюванні арабсько-ізраїльського конфлікту, адже тривала історія її антиізраїльських резолюцій періоду «холодної війни» міцно увійшла до свідомості ізраїльтян. Значною проблемою для Ізраїлю є сама структура цієї організації, згідно з якою групи в рамках ООН формуються за географічною ознакою. Ізраїль не є членом жодної з цих географічних груп, так як арабські країни продовжують виступати проти входження Ізраїлю до Азіатської регіональної групи. За таких обставин Ізраїль не може претендувати на місце в низці важливих органів ООН, наприклад, у Раді Безпеки, а суддя від Ізраїлю не може бути обраний у Міжнародний суд.

Як відомо, рішення суду мають винятково рекомендаційний характер і виконуються лише у випадку, якщо обидві сторони конфлікту з ним погоджуються. Щодо реакції основного посередника у близькосхідному мирному процесі — Сполучених Штатів — то на думку американських офіційних представників подібне рішення Міжнародного суду не може бути ефективним засобом із досягнення повномасштабного миру між Ізраїлем та палестинцями, а може тільки нашкодити політичному процесу мирного врегулювання.

21 липня 2004 р. 150 членів ООН з 191 проголосували за проект резолюції, у якій Генасамблея ООН підтримала вердикт Міжнародного суду про незаконність «забору безпеки», зобов'язала Ізраїль знести ті її частини, що споруджені на окупованих палестинських територіях, а також виплатити компенсації палестинцям, яким у ході будівництва стіни був нанесений матеріальний збиток.

Проте, позиція офіційного Тель-Авіва залишилася незмінною. Ізраїльський посол кваліфікував резолюцію ГА як «упереджену і контрпродуктивну». Що ж стосується подальшої передачі справи на обговорення в Раду Безпеки, рішення якої є обов'язковим до виконання, то, з огляду на те, що в жовтні 2003 року США вже наклали вето на резолюцію РБ ООН, що засуджувала будівництво Ізраїлем «забору безпеки», прийняття подібної резолюції Радою Безпеки є малоімовірним.